

A MAGYAR REGIONÁLIS TUDOMÁNYI TÁRSASÁG XX. VÁNDORGYŰLÉSE
TÉR ÉS ÁLLAM
MODERN FALVAK- MODELL FALVAK SZEKCIÓ
Budapest, 2022. október 6–7.

Kognitív modellek: tér-kép a falvakról

Nagyné Molnár Melinda

egyetemi docens

MATE

Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet

A probléma-fevetés

Mennyire élhető egy falu?

A probléma-fevetés

A kognitív kutatások elméleti alapjai

- „A tér észlelése az egyénben a szelektáltan áramló információk révén történik, és úgy válik a belső tájékozódási rendszerünk részévé, hogy közben szubjektív tartalom, egyéni jelentés kapcsolódik hozzá” (Down, Stea 1973 73.p.).
- „Újrateremtjük fejünkben a térbeli világot, felépítünk egy saját kognitív térképet” (Mag 2014 14.p.)

INFORMÁCIÓ AZ ISMERT TÉRRŐL

A kognitív kutatások elméleti alapjai

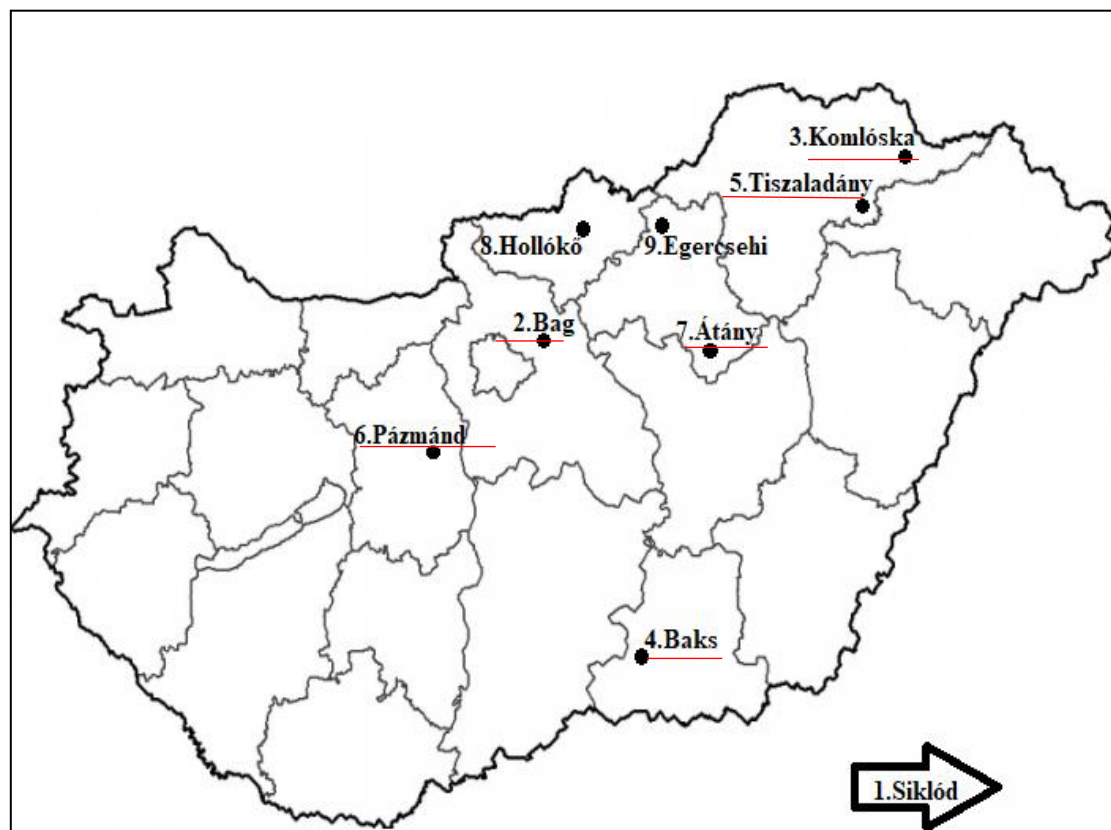
- „A tér észlelése az egyénben a szelektáltan áramló információk révén történik, és úgy válik a belső tájékozódási rendszerünk részévé, hogy közben szubjektív tartalom, egyéni jelentés kapcsolódik hozzá” (Down, Stea 1973 73.p.).
- „Újrateremtjük fejünkben a térbeli világot, felépítünk egy saját kognitív térképet” (Mag 2014 14.p.)
- „Ahogy az objektív térről változnak az egyén tapasztalatai, információi, úgy a kognitív térképek is folyamatosan változnak” (Molnár M. 2011. 47.p.)

**INFORMÁCIÓ AZ ISMERT TÉR MEGÍTÉLÉSÉNEK
VÁLTOZÁSÁRÓL**

Terepi helyszínek a kognitív kutatáshoz

Az MRTT Faluszemináriumi Kutatóműhelye kutatási helyszínei (2007-)

Forrás: készítette a szerző

Vizsgálati módszer: kérdőív

település neve	kérdőív (db)	kérdőívezés éve	népesség
Siklód	44	2007	kb. 300 fő
	73	2008	
<i>Bag</i>	101	2009	3931
	157	2017	3893
Komlóska	53	2010	320
	51	2018	273
<i>Baks</i>	154	2011	2123
	153	2019	2008
Tiszaladány	84	2012	661
	79	2020	608
<i>Pázmánd</i>	127	2013	2070
	126	2021	2242
Átány	107	2014	1526
	117	2021	1553
<i>Hollókő</i>	65	2015	342
Egercsehi	114	2016	1351

A kognitív vizsgálatok jelentősége a területi kutatásokban

IDENTITÁS-VIZSGÁLAT

Mennyire kötődnek a helyiek a saját mikrovilágukhoz?

KOGNITÍV
KUTATÁSOK

A kognitív vizsgálatok jelentősége a területi kutatásokban

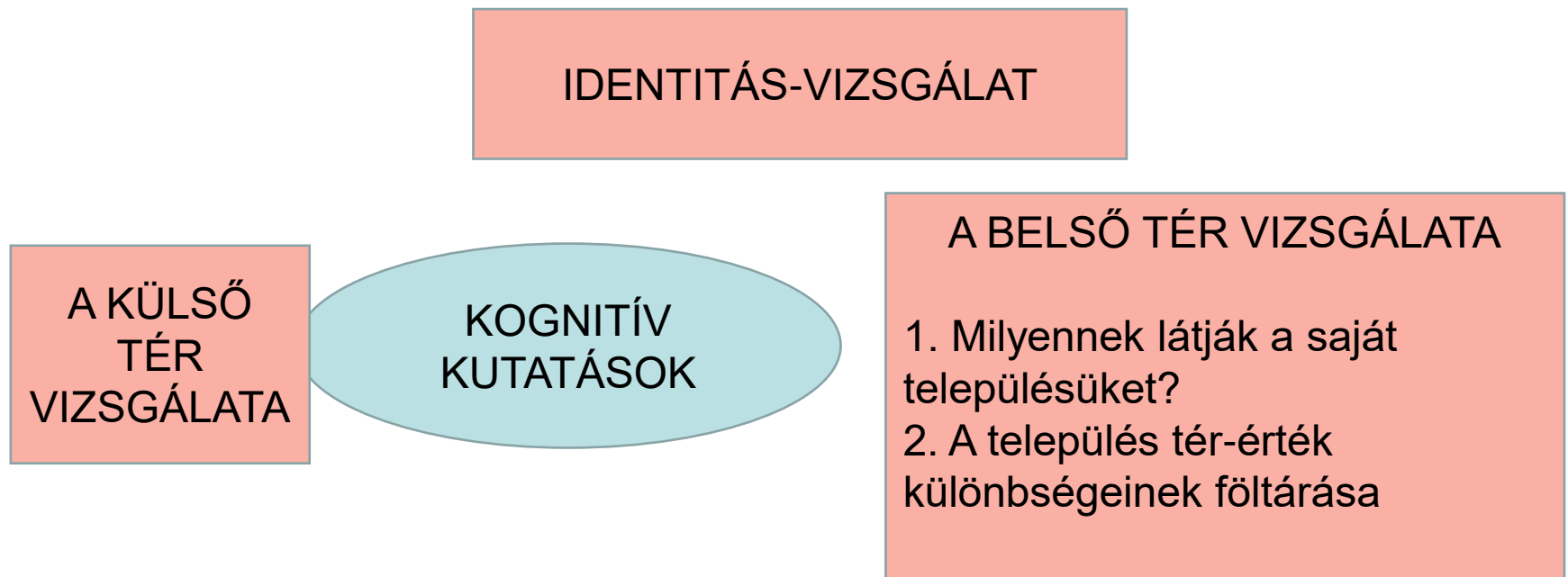
IDENTITÁS-VIZSGÁLAT

A KÜLSŐ TÉR VIZSGÁLATA

1. Mekkora a „világ” a megkérdezettek számára?
2. Milyen az általuk ismert „világ” értékítélete?

KOGNITÍV
KUTATÁSOK

A kognitív vizsgálatok jelentősége a területi kutatásokban

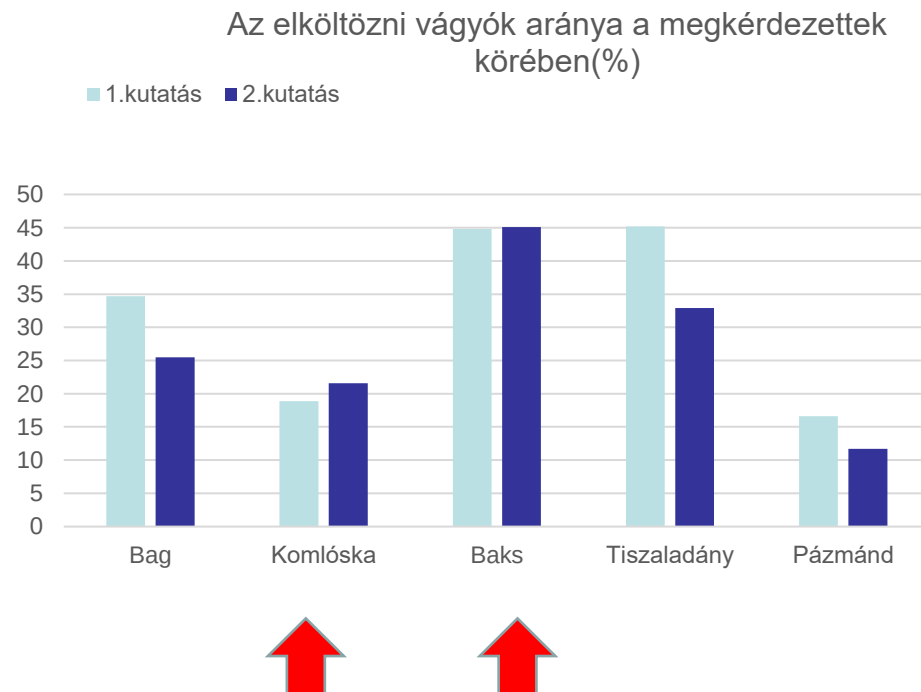
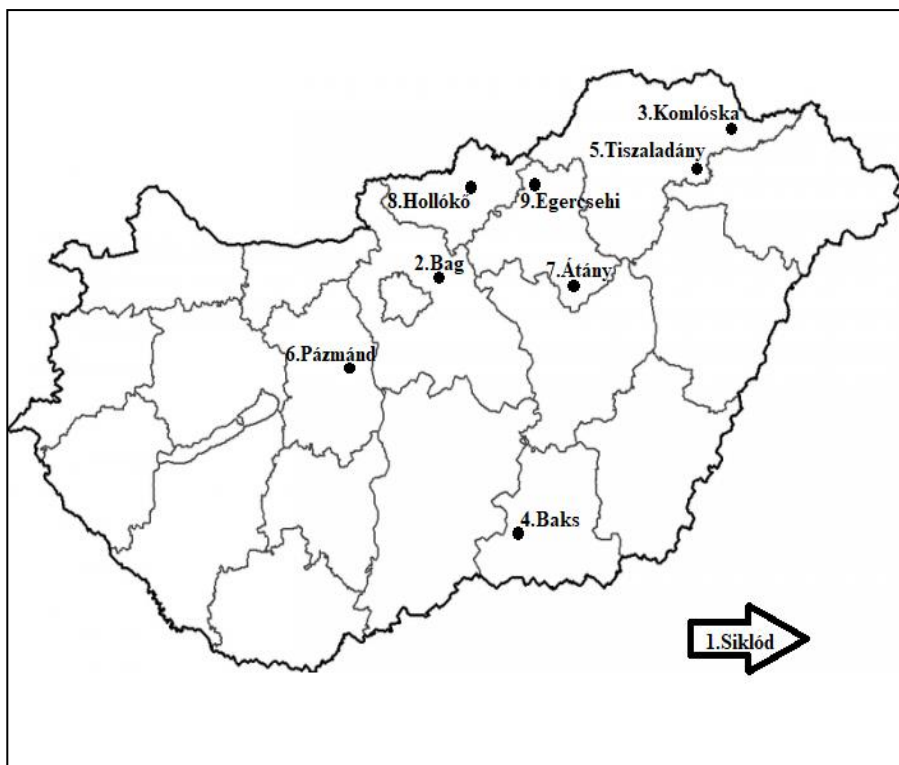

Identitásvizsgálat

Mennyire kötődnek a helyiek a saját mikrovilágukhoz?

Kérdés:

Elköltözne-e innen a család?

Identitásvizsgálat: következtetés

- Mondhatjuk-e, hogy aki nem költözne el, az kötődik a településéhez?
- Vajon tudatos kötődés-e ez?
- Mi a tudatos kötődés?

A külső tér vizsgálata

Mekkora a megkérdezettek által ismert „világ”?

Kérdés:

Ha elköltözne a család, akkor hova menne?

Nevezzen meg 3 kedvezőtlen és 3 kedvező helyzetű települést!

A külső tér vizsgálata

Mekkora a megkérdezettek által ismert „világ”?

A külső tér vizsgálata

Mekkora a megkérdezettek által ismert „világ”?

Mentális világ

zárt

Nincsenek meg a
külső térben levő
települések az
egyén mentális
térképén
Siklód 2007, 2008

1. Siklód

A külső tér vizsgálata

Mekkora a megkérdezettek által ismert „világ”?

Mentális világ

zárt

Szűk régióban
gondolkodnak:

Bag 2009

Komlóska 2010

Baks 2011

Átány 2014

Egercsehi 2016

A külső tér vizsgálata

Mekkora a megkérdezettek által ismert „világ”?

Mentális világ

nyitott

A válaszadók jelentős része
kilép a saját régiójából, de az
országhatáron belül marad
Baks 2019
Tiszaújlak 2012

A külső tér vizsgálata

Mekkora a megkérdezettek által ismert „világ”?

Mentális világ

nyitott

A válaszadók jelentős része kilép a saját régiójából, sőt átlépi az országhatárt
Pázmánd 2013, 2021,
Hollókő 2014,
Bag 2017,
Komlóska 2018,
Baks 2019
Tiszaladány 2020

A mentális világról: összefoglalás

- A helyi társadalomban mentálisan zárt világgal az alábbi szituációkban találkoztunk:
 1. zsákfalvakban (Komlóska 2010),
 2. nyelvi-kulturális sziget-pozícióban (Siklód),
 3. többségében alacsony társadalmi státusú településeken (Egercsehi)
 4. fejlett régióban (Bag 2009)
- A 2007 óta végzett vizsgálatokban az időbeli trend az, hogy a mentális világ kinyílik
- (Bag 2017)

A belső tér vizsgálata

Milyennek látják a helyiek a saját településüket?

Alapkérdés:

Mi jut eszébe először, ha a falujára gondol?

Mi jut eszébe először, ha a falujára gondol?

A belső tér vizsgálata

Mi jut eszébe először, ha a falujára gondol?

A belső tér vizsgálata: következtetés

- A belső tér vizsgálata rámutat a helyi identitás erős és gyenge pontjaira

Ugyanakkor:

A belső tér nem homogén: látható különbségek vannak a belső térben

A belső tér heterogentása

Kérdés:

Melyek az Ön véleménye szerint szívesen és nem szívesen lakott utcák? Miért?

Elkülönülések a belső térben:

1. Etnikai alapon
1. Jövedelmi (presztízs)-alapon
2. Foglalkozásszerkezeti alapon

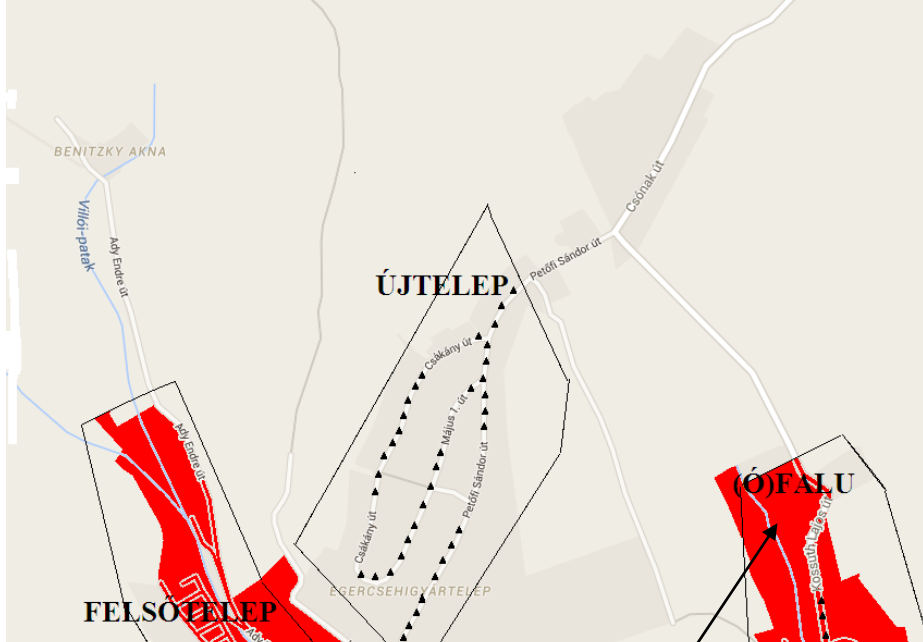
Egercsehi

BÁNYATELEP

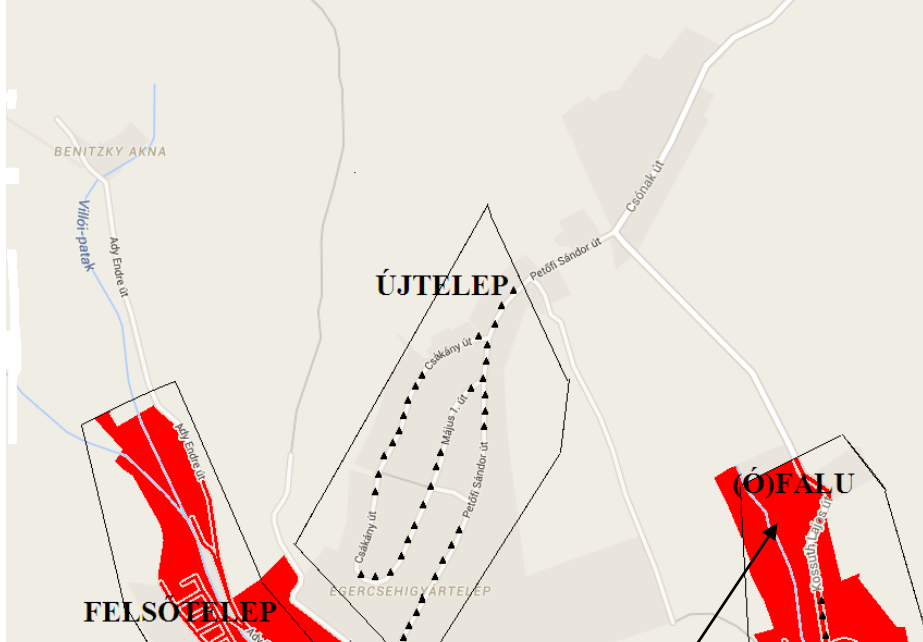
FALU

200 m

elsődlegesen:
foglalkozásszerkezeti elkülönülés
(paraszti társadalom)

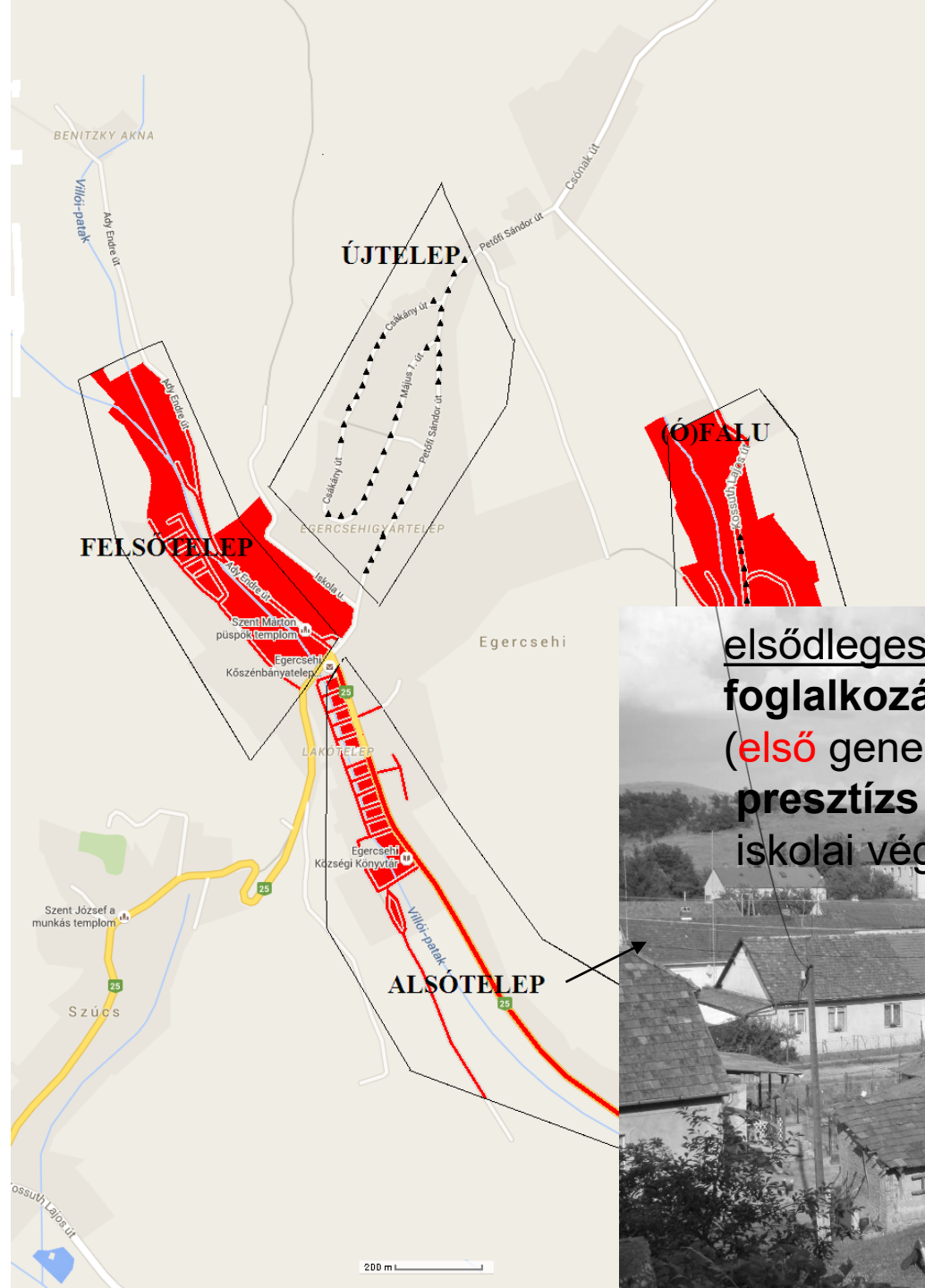

Másodlagosan :

Etnika alapú elkülönülés:

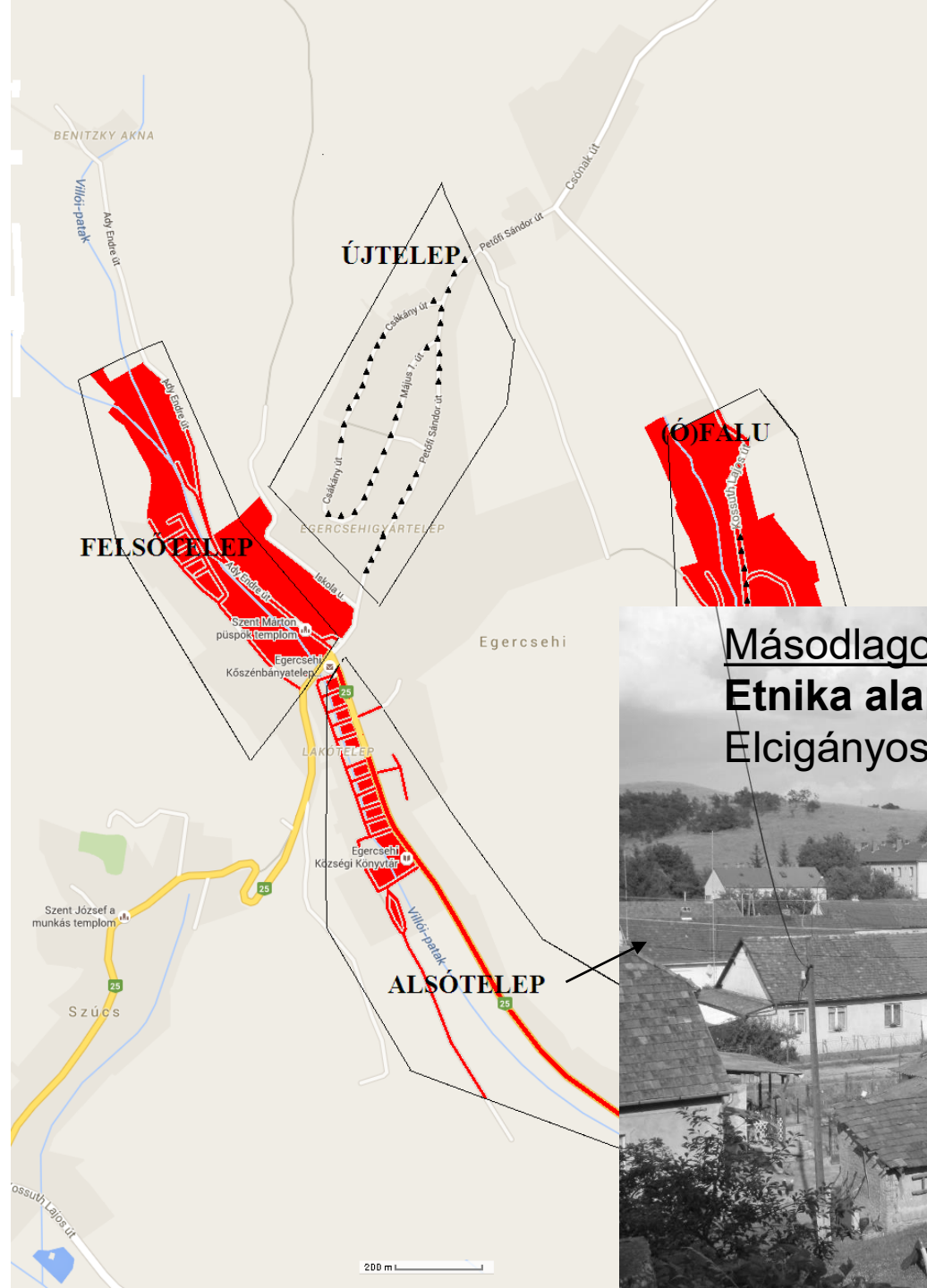
Elcigányosodás: kezdeti fázisú népesség-
csere

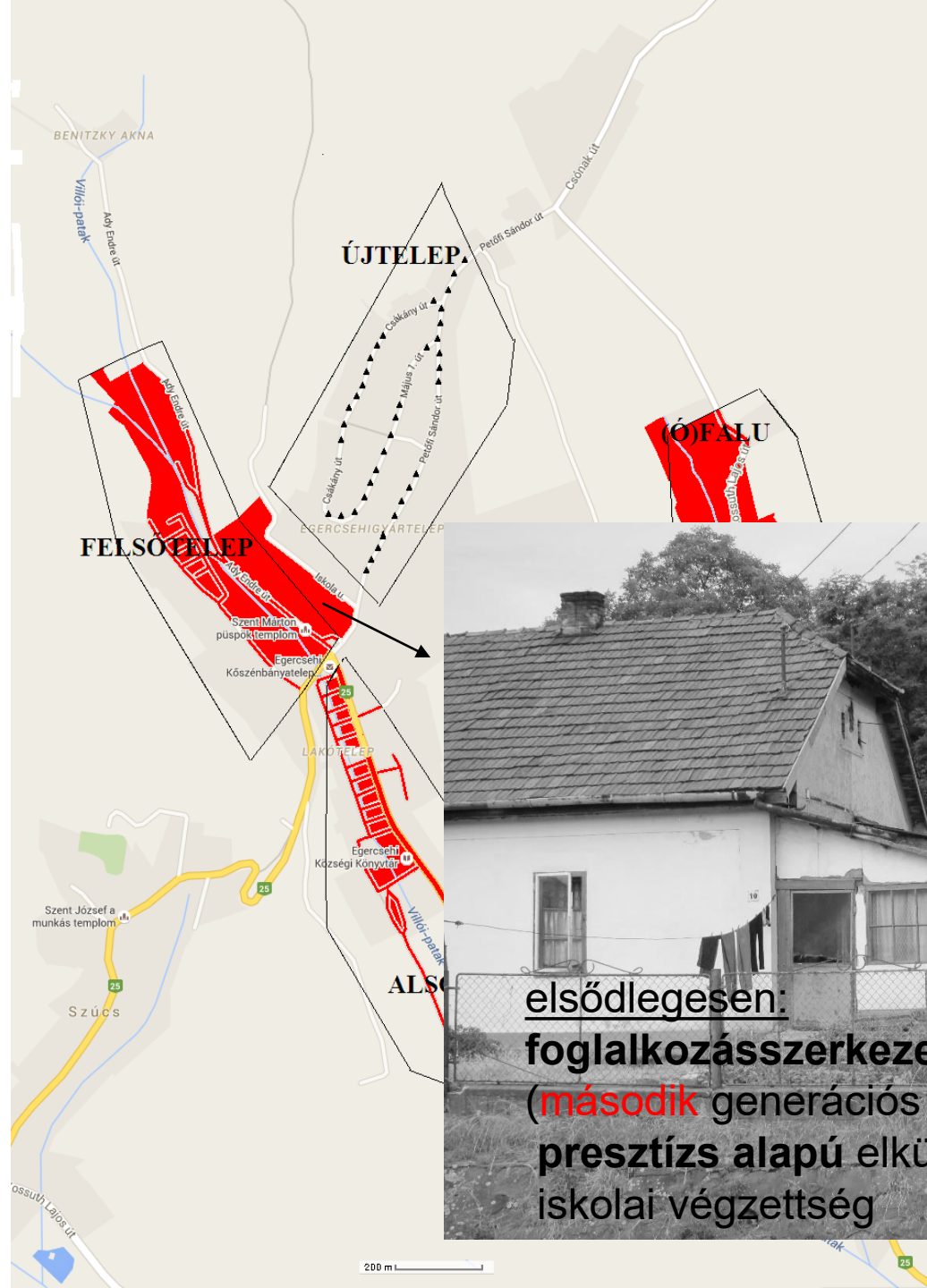
elsődlegesen:
foglalkozásszerkezeti elkülönülés
 (első generációs bányászcsaládok) és
presztízs alapú elkülönülés: alacsony
 iskolai végzettség

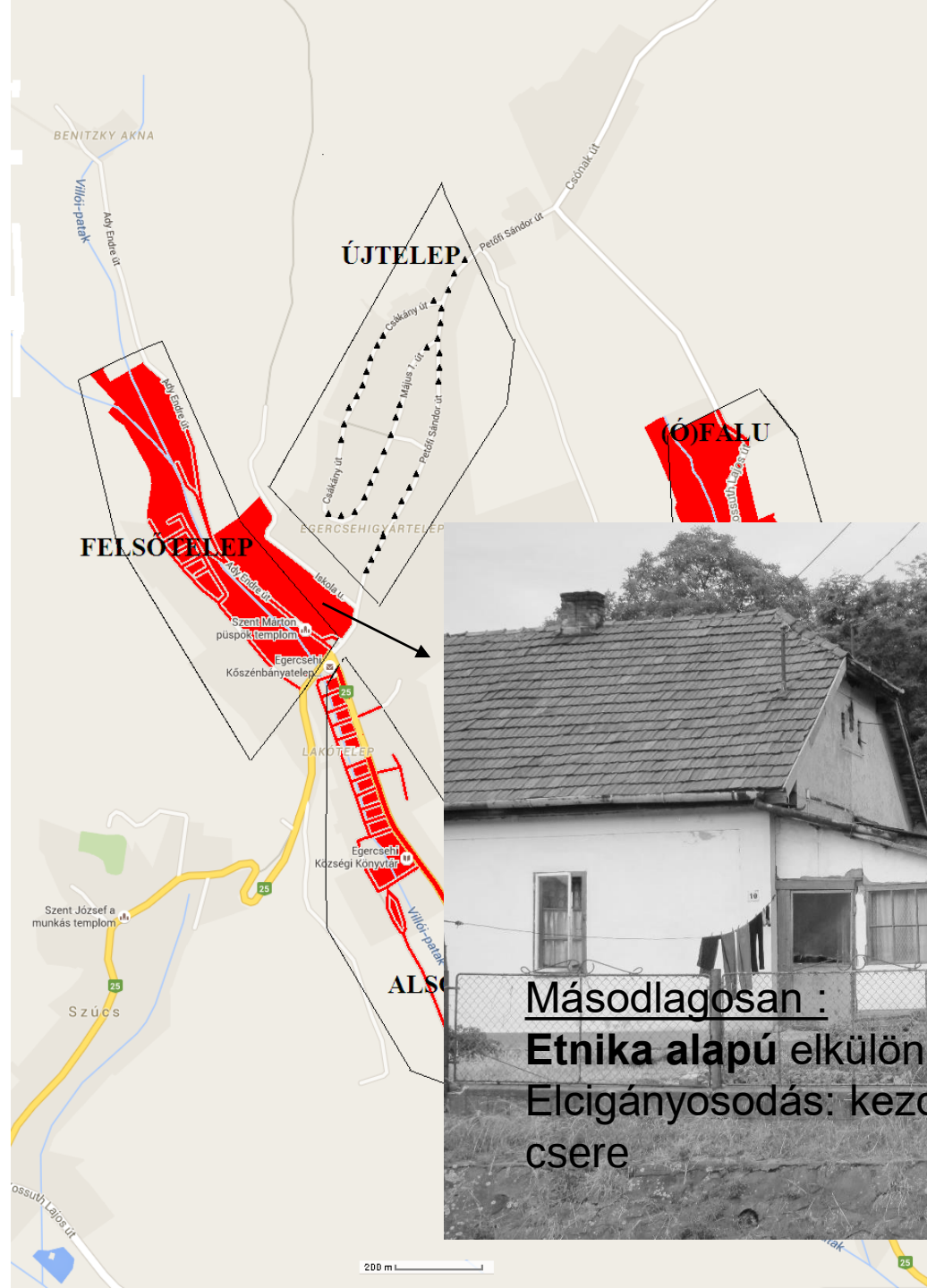

Másodlagosan :
Etnika alapú elkülönülés:
 Elcigányosodás: totális népesség-csere

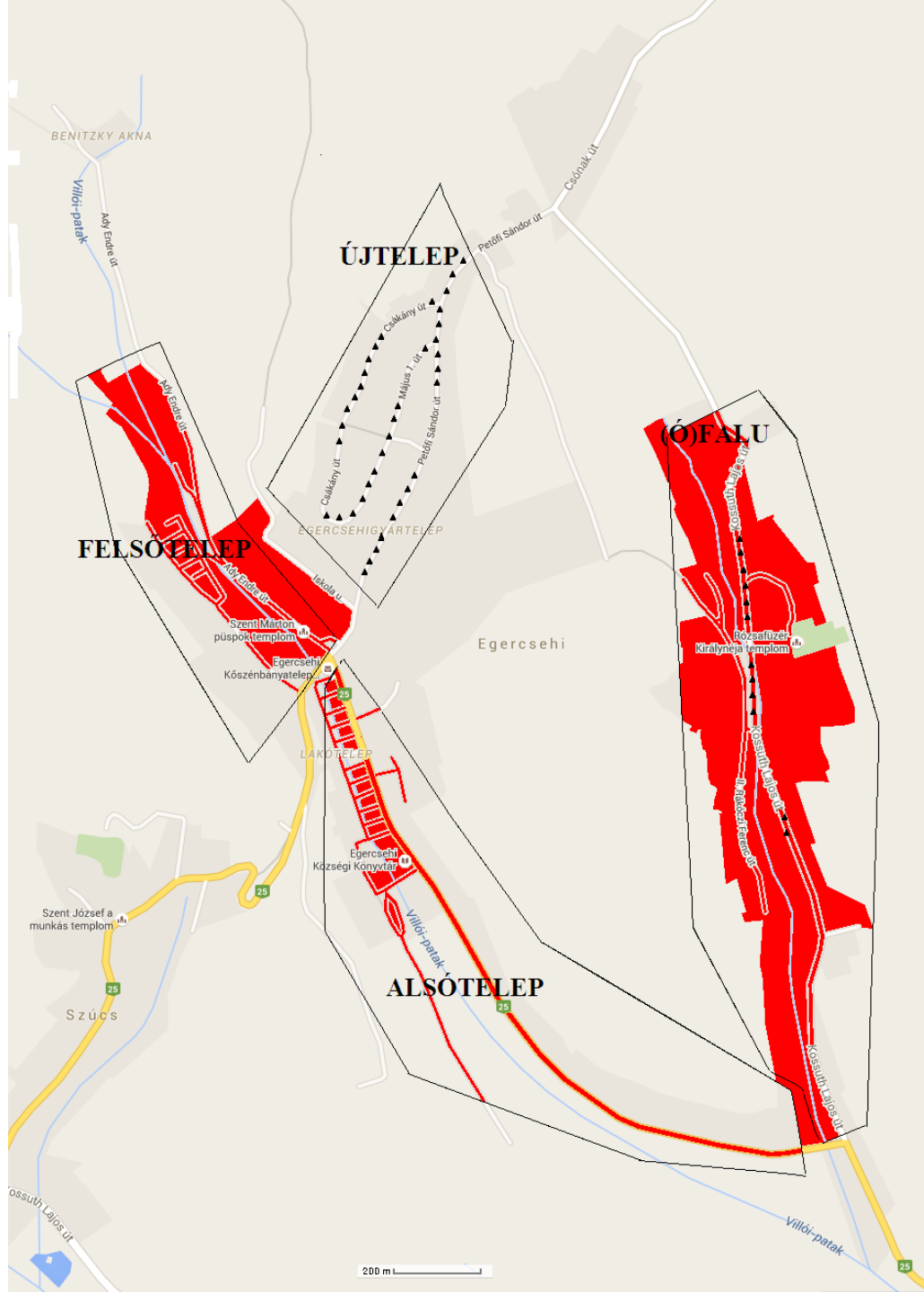
Másodlagosan :
Etnika alapú elkülönülés:
Elcigányosodás: kezdeti fázisú népesség-
csere

presztízs alapú elkülönülés: értelmiség, bányász-elit

Következmény:

Egercsehi szívesen és nem szívesen lakott utcái

Megjegyzés:
a háromszöggel jelölt
utcák/utcarészek **szívesen**
lakott utcák,

a piros folt a **nem szívesen**
lakott részeket jelöli.

A kognitív vizsgálatok jelentősége a területi kutatásokban

- Képet ad a helyi identitásról
- Érték-képet mutat a minket körülvevő külső és belső világról
- Olyan információkat ad a (társadalmi) térről, a már kialakult vagy kialakulóban levő társadalmi törésvonalakról, mely információ alapján megtervezhető a település értékmentése.

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

